

גאון ונדויב וכיפה

העליב את הפלסטינים ודרך על יבולותיהם בלי כל צורך. לא היתה "כימיה" ביניהם. כאשר העלה ברונז קרייסי את הרעיון לחלק את פרס-השלום, הנקרא על שמו, בין סרטאוי ובין ישראלי, המלצתי לפניו על לובה: לובה וענה, ובמעמד החגיגי נאם נאום שפגע קשה בסרטאוי, ושהיה כולו מכוון לדעת-הקהל הישראלית. הוא לא הבין עובדה פשוטה: בקבלם את הפרס המשותף, הסתכן לובה בכמה מאמרי-השמצה, בעוד שסרטאוי הסתכן בכמה כדורים בראש. באותו מעמד, בהופיעו לצידו של מנהיג ציוני מוכר, קיבל סרטאוי על עצמו סיכון עצום, גופני ופוליטי. כמה מסוכני סוריה ולוב באש"ף, תבעו להעמידו לדין ולהוציאו להורג. את לובה זה לא עניין, הוא אמר את שלו, בצורה ציונית גאה.

מאז פרש לובה מן המגעים, ואת הדרך הארוכה בשדה המוקשים, על השיגיה והיכולות, השאיר לנו. הספיקו לו כמה חודשים, שבהם זכו המגעים בתודה עולמית.

ערב הבחירות של 1977, כאשר חשתי באסון המתרגש והולך על מתנה-השלום, הלכתי — עם רחל אשתי — ללובה הביתה, כדי להפציר בו ליטול לידיו את היוזמה להקמת רשימה משותפת של כוחות-השלום. לובה היה חולה בשפעת. במשך ערב שלם ישבנו על מיטתו והסברתי לו מדוע רק הוא — כאיש שהכל מאמינים ביושרו — יכול לקבל לידו את התפקיד. נראה שהצלחנו. כי לימים, כאשר התייאר לובה משל"י, האשים אותי בכך שגררתי אותו לעניין.

ההתייאושות של לובה משל"י התחילה דקות מעטות אחרי סגירת הקלפיות של 1977. הוא היה בטוח כי המחנה שהוא עמד בראשו, יכניס לכנסת חמישה, שישה חברי-כנסת לפחות. הוא חיך כאשר ניבאתי שהמחנה יזכה במנדט אחד, ועם מול רב — בשניים. כאשר התברר ללובה כי של"י זכתה רק בקושי במנדט השני, בעזרת עודפים, הציע לחסל מייד את התנועה.

דעתו לא התקבלה, והוא שירת בכנסת שנתיים, עד שהתפטר כדי לפנות את המקום למעני, כפי שנקבע מראש בהסכם של רוטציה. במשך שנתיים אלה בכנסת נצברה בי ליבו טינה עצומה כלפיי. כפי שהסביר לי בעצמו לאחר מכן, נגפע קשות מן העובדה שהעולם הזה התייחס אליו כאל כל ח"כ אחר, תחת להעריך את פעלו כראוי. לשוא הסברתי לו שהעולם הזה לא היה, ולא יהיה לעולם, ביטאון מיפלגתי, הוא ראה בכך התנכלות אישית. מאז פרישתו מן הכנסת התרחק משל"י ואיבד כל עניין בה.

רוב אנשי של"י היו רגילים להיות מבודדים, לפעול בחוליות-קומנדו פוליטיות. לובה הוא איש מפא"י, והוא רגיל לנצח על אוגדות. הוא לא רצה להישאר בגוף שהיה צודק, אך קטן.

עקבתי מאז אחרי מעשיו הטובים באוריי-הודה ובקריית-שמונה, שם לימד עולים חדשים עברית. כמה שבועות לפני מילחמת-הלבנון, כאשר ביקרנו בכפרי הדרוזים ברמת-הגולן, לימדתי עליו סניגוריה באוניברסיטה של בני הכפרים, שעמדו אז בגבורה בשביתתם הממושכת. הם זעמו על כי לובה אליאב איש-השלום, לא טרח אף פעם אחת לניסוע מרחק של כמה קילומטרים מקריית-שמונה אל כפריהם הנצורים, כדי לי עודד אותם. אמרתי שלובה נמצא בשלב של התרחקות מן הפוליטיקה, צעיר דרוזי שאל אותי, במרידות עי-צומה: "האם הוא גם התי-רחק מן הצדק?"

ואז באה המילחמה. קמה תנועת-השלום החדשה, קי-מו גיבורים כמו ההורים הי-שכולים שהפגינו נגד בגין, כמו אלי"ם אלי גבע. לובה שתק, הוא לא אמר אף מילה אחת נגד המילחמה.

תמתי על כך, אך ניסיתי למצוא תירוצים. עד שראיתיו השבוע בטלוויזיה, ונדהמתי עד למעמקי גפשי. הוא הופיע במשך רבע שעה בשידור חי — ולא אמר אף מילה אחת נגד המילחמה, אף לא מילה אחת נגד הכוונה לפרוץ מרחק-דמים בבירות. יום לפני כן נודע על מעשה-הגבורה של גבע — ולובה שתק.

על מה דיבר? זה היה עוד יותר מוזעזע. לובה, שכל חייו ביקש להתמסר לתפקידים ביצועיים בעלי אופי הומאני-ניטארי, רצה שיוטל עליו התפקיד לדאוג לפליטים הפלס-טיניים בלבנון. אריאל שרון היתל בו בצנינות עילאית. הוא הלביש אותו במדים והניח לו להגיש לו דו"ח. לובה הגיש דו"ח והמתין, ביום שבו הופיע בטלוויזיה כבר היה ידוע לכל כי רבנות — ואולי מאות אלפים — גורשו ממחנות-הפליטים, שנהרסו בדם רק אחרי שוך הקרבות, והם נודדים עתה בשבילים, לנים בשדות, מתגוללים ברפש — ילדים, נשים וקונים. לובה לא אמר על כך מילה. הוא ממתין עדיין לתפקיד שאריאל שרון יטיל עליו.

תחת זאת השמיץ — בעדינות — את חבריו לשעבר, הי-משיכים במשימות השלום. דבריו שימשו מייד תחמושת למסע-ההסתה נגדנו. המאורגן על-ידי שרון וכלבלביו בעיתונות, לא כעסתי. אני מסוגל לכעוס על לובה, אבל הייתי עצוב מאוד-מאוד.

זהו טראגדיה אנושית. כי מי שלא הרים את קולו נגד מילחמה זו בעודה בעיצומה, התאבד מבחינה מוסרית.

מרוחק, כי איש מאיתנו לא התיידד עימו. הוא היה בכל זאת גוף זר בפלוגה.

באחד הימים נעלם. אמרו שהעבירו אותו למטה החזית. שם ישב יגאל אלון.

שכחתי את כל הפרשה, עד השבוע. כאשר שמעתי כי אלון-מישנה אלי גבע תבע להשררו מן הפיקוד על חטי בתו, וביקש להורידו לדרגת מפקד-טנק מן השורה, נזכרתי באלון-הטוראי שלנו. אילו היה זורם בעורקיו של מנחם בגין דם של חייל, היה נעתר לבקשתו של גבע. אך אולי חשש, בחוש המחודד של דמגוג, כי כטוראי בחזית יהיה גבע לגיבור לאומי ולמוקד של תסיסה בצה"ל.

אגב, לא ידענו אז על מה רב בן-החור עם בן-גוריון. רק כעבור זמן נודע כי היה זה על רקע התנגדותו להוראת בן-גוריון — הוראה אווילית ופסולה מבחינה צבאית —

לתקוף את לטרון. הוא ציפה שההתקפה תיכשל, וכי תעלה באבידות רבות, וכך אכן היה.

האם זה מזכיר משהו?

הטרגדיה של לובה

איראפטר שלא לאהוב את לובה אליאב. ואיראפטר לשתף עימו פעולה לאורך ימים. מעלותיו של כל אדם הן לעיתים קרובות גם מיגרעותיו ומיגרעותיו הן מעלותיו. מעלתו של לובה היא שאינו פוליטיקאי, שאינו איש פוליטי ביכלל, גם מיגרעתו נובעת מכך. ביסודו הוא רבי חסידי, חוקק לחצר של חסידים מעריצים, השותים בצמא את דבריו.

דבריו מרתקים תמיד. הם רצופים משלים ודימויים. תענוג הוא לשמוע אותם. אך כוח פוליטי אינו משול לחצר חסידית, ומיפלגה אינה זקוקה רק לרבי. היא זקוקה קודם כל למנהיג העומד במבחן בימי משבר. הכרתי את לובה לראשונה כשנבחרנו לנינו לכנסת השישית. אז היה מפא"יניק בנפש — וכך נשאר עד היום. כמזכיר המפלגה, יכול היה לחולל גדולות למען דרי עותיו, אולם לובה אינו יכול להחזיק מעמד בשום תפקיד במשך יותר משנה-שנתיים. אני זוכר את מרדכי עופר המנוח, ח"כ מפא"י, כשהוא כימעט בוכה: "הקמנו קבוצה של צעירים, ולחמנו כדי שלובה יהיה מוכ"ל הי-מיפלגה. הצלחנו. התחלנו לפעול, ופיתאום, בבוקר אחד, אנחנו שומעים שהוא התפטר. איש אינו יודע מדוע. הוא לא אמר מילה לאלה שבחרו בו, שלחמו עבורו. פשוט קם והלך והשאיר אותנו דפוקים."

אחרי מילחמת ששת-הימים, כאשר התקרבו לדיעותינו לפיתרון הבעייה הפלסטינית, הצפצתי בו לנטוש את המערך ולהצטרף לתנועת-שלום חדשה. הוא דבק במפא"י, כאשר החליט לעזוב, ביקרתי בביתו, בחברת אמנון ויצרונ, והפצצתי בו להכין את הפרישה כראוי, לאסוף סביבו את שוחרי-השלום במיפלגה ולצאת במיבצע מתוכנו. אבל יום אחד לובה פשוט קם ופרש — לגמרי לבדו. לעתים נראה לי שהוא שמח להיות לגמרי לבדו. כמתבודד במיבדר.

באסיפה שבה הקמנו את המועצה הישראלית לחטן שלום וישראל-פלסטיני, ישב לובה בקרב הקהל. דויד שחם ניגש אליו ומשך אותו אל הבמה, בעל כורחו, וכך הפך אחד ממנהיגי גוף זה. לימים קילל את שחם על כך. תחילה דווקא נהנה לובה מפעולת המועצה. נוצר אז הקשר הרשמי עם אש"ף, ולובה השתתף בשתי הפגישות הראשונות עם עיצאם סרטאוי ואחרים. לפתע קיבלנו הודעה אס-אוי-אס. קרה אסון. נוצר משבר חמור ביגלל עניין של מה-יבכך (איך ומתי לבקר אצל פיאר מנדס-פראנס). היה עניין של כבוד. לובה העליב את סרטאוי, וזה עמד לנתק את המגעים. מתי פלד יעקוב ארנון — ארנון הניגות, השופע חוש-הומור, שכבש את לב הפלסטי-נים מן הרגע הראשון — תיקנו את הנזק.

כאשר לובה אומר כי הוא הופיע מול הפלסטינים כי "ציוני גא", הוא מתכוון בודאי לאפיונות אלה, שבהם

לא היה מנהיג ציוני אנטי-דתי יותר מאשר זאב ז'בוטינסקי.

הוא דגל באופן קיצוני בהפרדת הדת מן המדינה. עד כדי כך, שהנימוק העיקרי שלו נגד השתלבות הציונות במרחב השמי היה שבמרחב הזה שולטת ההשפעה הדתית על המדינה, ולציונות — כתנועה אירופית מערבית — אסור להסכים לכך. כשם שאסור לה להסכים להשתלטות בני עדות-המזרח בתנועה — ביגלל אותה הסיבה.

כאשר הקים את התנועה, התפטר עם הדתיים והס-כים לקבל כמה סמלים הי-צוניים כדי לסבר את אוזני-יהם. בכך חיקה את הר-צל, גם הוא אתאיסט קי-צוני ומושבע, שהתפטר בז-מנו עם הסמלים הדתיים.

אך בחייו הפרטיים נשאר ז'בוטינסקי אנטי-דתי קיצו-ני. בצוואתו כתב שמותר לשרוף את גופתו. בנו, ערי המשרך ברוח זו והיה מראשי המאבק נגד הכפייה הדתית בארץ.

נזכרתי בכל אלה כאשר חזיתי בטלוויזיה בטכס ל-זכר ז'בוטינסקי בהרי-הצל.

הנשיא חבש כיפה, ראש-הממשלה חבש כיפה, וכל הנוכ-חים חבשו כיפות. אילו ידע זאת ז'בוטינסקי, היה מתהפך בקיבורו.

הנשיא, שהתנגד להשמעת הימנון בית"ר בטכס ממלכ-תי זה, נכנע. כפי שהוא נכנע בהרבה מיקרים אחרים. כפי שהוא נכנע ושותק למראה המתרחש עתה בלבנון.

שונא הערבים

הפעם יש לי חידון. מיהו האיש שאלה הן תכונותיו: הוא ידיד של מנחם בגין, ואינו מתקיף אותו. הוא היה בעד כל המילחמות של ישראל נגד הער-בים.

- הוא לא השתתף בהפגנות נגד המילחמה בלבנון.
- הוא תמך בקמפי-דיוויד.
- הוא שונא את הערבים.
- הוא ציוני המסית ומדיח נגד ברית-המועצות.
- הוא טוכן אמריקאי.
- הוא בעד הנצחת הכיבוש בגדה המערבית, ברצועת-עזה וגם בלבנון.

לא ניחשם? זה אני, אורי אבנרי. ומניין לי? מפני שכך היה כתוב בביטאון הרישמי של רק"ח, אל-אתחואד, ביום 27 ביולי 1982.

מדוע? מפני שאמרתי כי ברית-המועצות בגדה בעם הפלסטיני במילחמה הנוכחית, ומפני שעמדתי לאמר זאת (ואכן אמרתי זאת למחרת היום) באסיפה של 500 אינטלק-טואלים בנצרת).

אני שמח שכל זה התגלה לרק"ח בעוד מועד. כי יומיים לפני הפירסום התקשר עימי איש רק"ח, והזמין אותי לני-אום בעצרת-עם שנערכה ביוזמת רק"ח, סירבתי. לולא סירבתי היה נוצר מצב מבין ממש: בעצרת שאורגנה מטעם רק"ח היה מופיע פאשיסט, שונא-ערבים ושוחרי-סיפוח כמוני!

האלוף הטוראי

זה היה בראשית אוגוסט 1948. היינו בכפר ערבי נטוש — ג'לאדיה, ואולי ג'סיר. שני הכפרים אינם קיימים עוד. הם נמחקו בערך פני האדמה. (לפעמים, כאשר אני עובר בסביבה, מדלל לצמת-פלוגות, אני מניח לאתר את מקור מותיהם, ואיני מצליח).

היינו בין קרבות וחכיכו בלבות. היינו בבתיים הנור-יים, בחברת מיליארדים של פרעושים, חידונו אחרי ה-בנות המעטות שניקרו בדרכנו, ולפעמים הדלקנו מדורות בערבים.

באחד הימים הופיע ליד המדורה איש קשיש. מה זה קשיש? הממוצע אצלנו היה 18. הזקנים כמוני היו בני 24. והאיש הזה היה בן 40 או משהו. ממש קשיש. הוא היה טוראי, וניתן לו לנהוג במשוררין. זה לא היה כבוד גדול. פלוגת שועלי שימשונו היתה מורכבת ממחלקות של ג'יפים ומחלקות שוה משוריינים, ואנשי הג'יפים התי-יחסו בוילוזל מסויים אל אנשי המשוריינים.

זה נראה לנו מוזר. מה זה מביאים לנו טוראי זקן? בהדרגה פשטו השמועות. מישהו שהכיר מישהו במטה הגדוד סיפר שהאיש הזה הוא בעצם אלוף. איש חשוב מאוד, עוד מימי ההגנה. אחד שהיה קרוב מאוד לכך גוריון, אבל רב עימו. כאשר רב עם בן-גוריון וסירב למלא פקודה, הורד לדרגת טוראי, ונשלח אלינו. שמו היה אליהו בן-החור.

עקבנו אחרי האיש בסקרנות. לא בכל יום אתה נתקל במילחמה באלוף שהפך טוראי, ועוד כזה קשיש. האם יתנהג בשחצנות? האם יהיה שונה מאיתנו? האם ידרוש זכויות מיוחדות?

אבל האיש הזה התנהג בצניעות גמורה, ולא דרש דבר, ומילא את חובתו כמו כלולנו. הוא מצא חן בעינינו.

אדיאב